

Infosheet Trends mensenhandel

Het CCV monitort continu ruim honderd bronnen om zicht te krijgen op trends in veiligheid, criminaliteitspreventie, handhaving en regelgeving. De focus ligt op het bijeenbrengen en duiden van cijfermatige gegevens, informatie over beleidsontwikkelingen, uitkomsten van nieuwe effectiviteitsstudies en nieuws over innovatieve praktijktoepassingen. Hieronder worden enkele actuele ontwikkelingen op het gebied van mensenhandel samengevat, die in de eerste zes maanden van 2011 zijn gesignaleerd.

CIJFERS EN TRENDS

CoMensha, het Coördinatiecentrum Mensenhandel, heeft vorig jaar 10 procent meer meldingen van (mogelijke) slachtoffers van mensenhandel gekregen dan in 2009. De afgelopen jaren is steeds een substantiële stijging te zien geweest.

Het aantal minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting is in 2010 met 139 procent gestegen ten opzichte van het jaar ervoor. De meerderheid van de minderjarige slachtoffers (59 procent) is afkomstig uit Nederland en is uitgebuit in de seksindustrie.

Ook het aantal slachtoffers waar opvang voor gezocht moest worden is toegenomen. CoMensha signaleert een gebrek aan diversiteit van beschikbare opvangplekken en vraagt aandacht voor afspraken met bijvoorbeeld woningbouwcorporaties en gemeenten over tijdelijke huisvesting (die eventueel wordt aangevuld met ambulante hulpverlening).

Volgens undercover onderzoek van SBS6 biedt twee van de drie escortbureaus in Nederland onveilige seks aan als de klant daar om vraagt. Volgens de Vereniging Exploitanten Relaxbedrijven is sprake van een trend die in de hand wordt gewerkt door de toename aan buitenlandse vrouwen en illegale escorts.

Uit onderzoek in Limburg blijkt dat loverboys - mannen die meisjes en jonge vrouwen onder dwang in de prostitutie of de drughandel tewerkstellen en hun inkomsten confisceren - meestal Nederlandse mannen zijn met een allochtone (vaak Marokkaanse) achtergrond in de leeftijdscategorie van 18 tot 30 jaar. De daders hebben een laag opleidingsniveau en zijn al op jonge leeftijd aan een criminele carrière begonnen. Ze zijn vaak onderdeel van een (inter)nationaal netwerk van georganiseerde misdaad. Slachtoffers zoeken ze steeds minder bij scholen en steeds vaker bij discotheken, praktijkscholen, sociale werkvoorzieningen en via internet. Volgens een aantal deskundigen benaderen loverboys steeds vaker meisjes rond de 18 jaar in plaats van meisjes in de leeftijdscategorie tussen 15 en 16 jaar, en maken ze daarbij in toenemende mate gebruik van intimidatie en dreiging in plaats van verleiding en zachte dwang.

De gemeente Amsterdam constateerde in 2011 dat escortbureaus zich sinds de invoering van de vergunningplicht in 2008 dreigen te verplaatsen naar een

versie
22-08-2011

buurgemeente zonder voorschriften. De gemeente pleit voor een landelijke escortvergunning om waterbedeften tegen te gaan.

Volgens gegevens van de Belastingdienst betaalt een derde van de raamprostituees in Amsterdam geen belasting. Het gaat om 650 van de 2000 prostituees. Oost-Europese vrouwen melden zich juist wel bij de Belastingdienst: zij worden waarschijnlijk gedwongen dit te doen om mensenhandel te maskeren. Naar schatting ligt het aandeel prostituees dat slachtoffer is van mensenhandel tussen de tien en negentig procent.

Volgens verschillende evaluaties van de opheffing van het bordeelverbod in Amsterdam blijft de branche haar criminogene karakter behouden. De meeste misstanden komen voor in raamprostitutie. Het grootste deel van de vrouwen gaat zelf in de prostitutie werken wegens gebrek aan alternatieven. Toch is er geen sprake van vrijwilligheid: de onvrijwilligheid ligt vooral in uitbuiting van prostituees, die plaatsvindt via bedreiging en dwang van pooiers die een bepaalde werkwijze afdwingen.

In Nijmegen blijkt de mate waarin mensenhandel na opheffing van het bordeelverbod is teruggedrongen niet vast te stellen. Wel zijn er signalen dat het aantal niet-vergunde escorts en thuiswerkers de afgelopen jaren is toegenomen. Doordat er nauwelijks controles zijn in deze sector is het risico op minderjarigheid, illegaliteit en uitbuiting groter.

AANPAKKEN EN PRAKTIJKERVARINGEN

De politie is in 2011 gestart met workshops voor receptionisten en kamermeisjes om hen te leren prostituees te identificeren die mogelijk slachtoffer zijn van mensenhandel. De politie geeft informatie over verdachte signalen zoals: Oost-Europese vrouwen van 20 tot 30 jaar die voor langere tijd een kamer boeken, een vrouw die de hele dag in haar kamer verblijft, en boekingen door een man die haar paspoort in zijn bezit heeft.

De Nationale Recherche heeft in 2011 voor het eerst een Sms-bom ingezet om klanten van prostituees te waarschuwen voor mensenhandel achter de escortbureaus

waarvan zij gebruik hebben gemaakt. Ook zijn websites van verdachte relaxbedrijven gesloten.

De Stichting Naleving Cao voor Uitzendkrachten en het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel hebben in 2011 een convenant ondertekend waarin zij afspreken om gegevens uit te wisselen bij aanwijzingen dat er sprake is van mensenhandel. Dit zou kunnen bijdragen aan een effectieve en sluitende aanpak van arbeidsuitbuiting.

Er is een wet in voorbereiding die regelt dat de bijzondere opsporingsdiensten nauwer gaan samenwerken. Het gaat om de FIOD, de SIOD, de Inlichtingen- en Opsporingsdienst van VROM en de Inlichtingen- en Opsporingsdienst van de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit. Tot de gezamenlijke prioriteiten van deze partijen behoren de bestrijding van onder andere mensenhandel, georganiseerde misdaad en fraude.

Volgens onderzoekers van de Universiteit Utrecht werkt een groot deel van de 120 sekswerkers in Almere vaker thuis dan in een vergunde seksinrichting. Signalen van mensenhandel ontdekten de onderzoekers niet; wel waren er tekenen van gedwongen prostitutie bij verslaafden. De onderzoekers onderscheiden drie typen thuiswerkers: sekswerkers die willen bijverdienen omdat hun reguliere inkomen niet toereikend is, professionals die geld willen verdienen voor een luxe leven, en hobbyisten of dienstverleners die zich bijvoorbeeld richten op gehandicapten.

De registratieplicht voor prostituees in Utrecht, die bedoeld is om mensenhandel te voorkomen, is volgens de rechter terecht in de Algemene Plaatselijke Verordening opgenomen.

Uit onderzoek naar mensenhandel in het Amsterdamse Wallengebied komt naar voren dat de relaties tussen pooiers en prostituees kunnen worden onderverdeeld in drie typen: liefdesrelaties, afpersingsrelaties en zakelijke relaties. Binnen alle relatievormen speelt financiële uitbuiting een grote rol en in alle relaties wordt door pooiers geweld (s dreiging) tegen prostituees gebruikt. Met geweld, manipulatie, psychische druk en bedreigingen proberen pooiers de uitbuitingsrelatie te laten voortduren en zo veel mogelijk inkomsten te genereren. De strafrechtelijke

versie
22-08-2011

opsporing van mensenhandel is mede door de complexe relatie tussen pooiers en prostituees ingewikkeld, concludeert de studie van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.

Overigens is een groot deel van de mensenhandelslachtoffers volgens het WODC-onderzoek geboren in Nederland en blijkt nogal eens sprake van verwevenheid tussen prostitutie op de Wallen en legale lokale ondernemingen. Daaruit kan worden geconcludeerd dat mensenhandel niet alleen een internationaal delict is, maar evenzeer een lokaal verschijnsel. Deze lokale inbedding biedt mogelijkheden voor de inzet van de wijkpolitie bij de opsporing van mensenhandel.

Volgens onderzoek van een aantal Limburgse welzijns- en hulpverleningsinstanties zijn loverboys in de regio vaak moeilijk strafrechtelijk aan te pakken, omdat de slachtoffers meestal geen aangifte willen doen en de bewijslast moeilijk is rond te krijgen. De rapportage signaleert bovendien dat áls een loverboy al kan worden veroordeeld, er meestal sprake is van een loopjongen en niet van een kopstuk uit het criminele netwerk. Het haalbaarheidsonderzoek concludeert ook dat er nog weinig bekend is over de effecten en mogelijkheden van preventief optreden tegen loverboys.

Mensenhandel met het oog op arbeidsuitbuiting lijkt vooral plaats te vinden in sectoren waar seizoensarbeid plaatsvindt, waar lage lonen gebruikelijk zijn en waar werk is voor laagopgeleiden, blijkt uit Europees onderzoek. Daarnaast zijn recentelijk twee andere vormen van uitbuiting waargenomen: criminele uitbuiting (bijvoorbeeld gedwongen drugssmokkel of gedwongen werk in hennepkwekerijen) en het gedwongen afsluiten van telefoonabonnementen.

Organisaties zoals de Vreemdelingenpolitie zijn van oudsher al geconfronteerd met zaken van mensenhandel in prostitutie, maar voor veel andere partijen, zoals de Arbeidsinspectie en SIOD, is de problematiek nieuw. Dat constateren onderzoekers in een Europese studie naar mensenhandel door arbeidsuitbuiting. Dat signalen van mensenhandel niet altijd worden opgepakt komt volgens de onderzoekers vooral doordat de wetgeving complex is, waardoor professionals niet altijd beseffen dat bepaalde signalen op mensenhandel kunnen wijzen. Daarnaast laat de kennisdeling tussen verschillende partijen nog wel eens te wensen over, bijvoorbeeld wat betreft

de meldingen bij het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel en de informatie-uitwisseling via de Regionale Informatie- en Expertisecentra. De structurele informatie-uitwisseling op het terrein van mensenhandel is volgens het onderzoek dan ook nog niet op orde. Concrete strafzaken en vervolgingen laten wel positieve ontwikkelingen zien, bijvoorbeeld doordat steeds vaker multidisciplinaire teams worden gevormd.

De effecten van internationale samenwerking op het gebied van mensenhandel zijn nog grotendeels onbekend. Er vindt vooral informatie-uitwisseling plaats via persoonlijke contacten en nauwelijks via organisaties zoals Europol, Eurojust en Interpol. Lidstaten blijken terughoudend om Europol te gebruiken omdat ze eigen kanalen voor informatie-uitwisseling hebben en strafrechtelijke vervolging liever tot nationaal niveau beperken. Op grond van een overzicht van Europese juridische kaders rond mensenhandel concludeert het onderzoek dat de Europese Unie bijzonder actief is in het bestrijden van mensenhandel, maar dat regie in de verschillende initiatieven ontbreekt.

MEER INFORMATIE?

Deze infosheet is een selectie uit de tientallen signalen van trends die het CCV gedurende het jaar verzamelt. Omwille van de leesbaarheid zijn bronverwijzingen zeer beperkt gehouden. De volledige literatuurverwijzingen zijn opvraagbaar bij het CCV via trends@hetccv.nl.

Kijk voor meer actuele informatie op www.hetccv.nl/trends.